

Tiiu Jaago

Regilaulus kohtame tihtipeale värsirühmi, kus üksteisele järgnevad *sinine* ja *punane*, mõningail juhtudel lisandub neile järgmistes värssides kolmas värv või veel midagi. Seos värviga võib olla konkreetne ja visuaalne, märkides peksu jälge (*kas seljas sinine märki/ või pales punane plekki,/ täppi täiessa lihassa *1*); või viidata sakste riietusele (*kui ne saksa santma lääva, /sinisärgi sitta vedama,/ punasärgi puid raguma,/ hahasärgi hakke vedama *2*). Tegemist võib aga olla abstraktse omaduse ülekandega, seda näiteks nõrga ja tugeva lauliku vastuseades (*ole vaid sa, sinine,/ las mind laulda, ma punane *3*). Võrreldes usundilise taustaga loomismotiivides ja piirisituatsiooni (sünni-, kosja-, pulma- ja surma-) lauludes kasutatud *sinise-punase* parallelismiga on eespool toodud näited harvad või kitsa levikuga.

Regivärsilises mõistatuslaulus küsitakse - *mis sealt tõuseb, soost sinine, soost sinine, maast punane?* Mis saab olla ühel ja samal ajal nii sinine kui ka punane? Antud käsitluses otsime vastust küsimusele, millist tähendust võib omistada sõnapaarile *sinine-punane* regilaulu parallelismis.

Värvinimed regilaulus

Värvinimesid kasutatakse regilaulu kujundeis suhteliselt harva. Antoloogia "Eesti rahvalaulud" esimese köite esimese vihiku 772 laulust leidub värve 175 laulus ehk 22,6 % tekstidest. Ometi ei iseloomusta need arvud kõiki tasandeid ja laule, sest värvinimede kasutamise rohkus sõltub veel lauluteemast: kosjafantaasias on see 46,5%, mõistatuslauludes 42,3%. Näiteks Haljala ja Helme pulmalauludest esineb värvisõnu vastavalt 36,4% ja 43 % lauludest. *4 Üldiselt ei ulatu värvikasutusega laulude arv ühe teema raames üle 47 %. Laulutüübiti võib see olla suurem: müütilise "Loomislaulu" tunnuslikud motiivid seostuvad enamasti *sinise* ja *punasega*, mistõttu 173 variandist sisaldab värvinimetusi 109 ehk 63%. *5

Regilaulu värvivalik põhineb ühelt poolt keeles olevatel värvinimedel. Teiselt poolt sai laulik neid juurde luua keeleomase sõnamoodustamise loogikaga, identifitseerides värvi eseme kaudu. Juba viidatud regilaulu antoloogia 175 laulus kasutatakse 37 erinevat värvinimetust (v.a. *kuld, hõbe, vask*, mis võivad teatud kontekstis samuti olla värvinimed). Regilaulus esineb tänapäeva eesti keele 11 põhivärvinimest viis enamkasutatavat (*must, valge, punane, sinine, hall*) ning kaks haruldast (*roheline* ja *kollane*), seega kokku seitse. Sama kinnitavad regilaulu värvinimede statistilised vaatlused. *6

Värvinimetuste loend ja esinemissagedus. Aluseks - Eesti rahvalaulud. An toologia I:1, Tallinn 1969.

Värvinimetus	esinemisarv	värvinimetus	esinemisarv	värvinimetus	esinemisarv
1. puna(ne)	73	14.- 15.tahmakarva	3	27. liedikarva	1
2.-4. sinine	55	14.-15. tõrvaskand	3	28. lepakarvaline	1
2.-4. hall	55	16.-17. veripunane	2	29. urmatsed	1
2.-4. must	55	16.-17. kollane	2	30. heinakarva	1
5. valge	44	18. paat	1	31. sõmerakarva	1
6. kirju	31	19. süsimust	1	32. liivakarva	1
7. kõrb	19	20. tõmmukarva	1	33. päävakarva	1
8.-9. linakarva jne	11	21. oravakarva	1	34. murukarva	1
8.-9. ruuge	11	22. lõhekarva	1	35. pärjekirja	1
10. verev	8	23. rauakarva	1	36. taevakarva	1
11.-12. roheline	5	24. piimakarva	1	37. kannukarva	1
11.-12. raurooste(karva)	5	25. tulipunane	1		
13. hiiehall	4	26. verikõrb	1		

Kui eeldada, et regilaul peegeldab siinses kontekstis keeleajalugu, siis on oo tuspärane, et regilaulu värvisõnastiku sagedustippu kuuluvad nimelt *punane*, *must* ja *valge* - vanimad põhivärvinimed. ^{*7} Ootuspäraselt peaksid järgnema *kollane* ja *roheline*. Ometi on regilaulus need värvinimed haruldased, sest näiteks *kollase* asemel kasutati *kuldset*. (See selgitab ühtlasi eelpool toodud märkust värvinime *kuld* funktsioonist, ehkki pole selle sõna ainukeseks tähenduseks regilaulus). *Roheline* põhivärvinimena on suhteliselt noor, pärinedes 17. sajandist. ^{*8} Sõnad (mitte mõisted) *roheline*, *lilla* ja eriti *pruun* ei ole regilaulu keelde oma nooruse tõttu kinnistunud või puuduvad sealt üldse. Üksikult esinevad *roosa* ja *lilla* on "külalised" uuemast laulu(kihi)st. ^{*9}

Kas me võiksime siit järeldada, et 19. sajandi regilaulude värvisõnastik peegeldab stereotüüpseid vormeleid, mis ku junesid välja enne 17. sajandit? Regilaulus sageli kasutatav *sinine* kuulub ju varasemasse perioodi, haruldane *roheline* kuulub 17. sajandisse, regi laulust puuduv *pruun* 18. sajandisse.

Päris nii lihtne see ei ole. Vaadelgem selguse mõttes probleeme, mis seostuvad sõnadega *hall* ja *haljas*. Viimast ei kohta me regilaulus mitte niivõrd värvinimetuseks kui just selle sõna hilisemas tähenduses *hiilgav*, *läikiv*; *taimede tärkamise ja puude rohelus*. Järelikult, kui *haljast* ongi enne 17. sajandit regilaulus kasutatud põhivärvisõnana, siis on see seos regilaulust, nii nagu keelestki, taandunud. ^{*10} Teise küsimusteringi tekitab sõna *hall*. Regilaulus kohtame *halli* väga tihti kõrvuti

punase, valge ja mustaga. Keeleajaloo-kontekstis see nii olla ei tohiks, sest *hall* põhivärvinimena on eesti keelde tulnud oletatavasti ühel ajal sõnaga *pruun* ehk 18. sajandil. *11 See sobiks ka Berliini ja Kay hüpoteesiga, kuigi eesti keele värvisõnade jälgimine seda üheselt ei kinnita. *12 Võiks oletada, et *hall* regilaulus ei ole põhivärvinimi, vaid piirdub teatud objektide rühmaga. *13 Vaadates juhuslikkegi väljakirjutusi regilaulust, näeme, et *hall* märgib värvi nagu teisedki põhivärvinimed (*alla musta mulla - võrdle - alla halli mulla* *14; *kellel halli manteli,/ kellel valge kasukas?/---/haaval halli manteli,/ kasel valge kasukas* *15). Sõnade *hall* ja *haljas* kasutus peegeldab eesti keele arengut 17. sajandist 19ndasse.

Kuigi regilaule loodi 19. sajandil, ja luuakse Setus praegugi, ei kohanenud selles kõik uued värvinimetused, sh üldkeeles nii tuntud sõnad nagu *roheline* ja eriti *pruun*. *16 *Roheline* on avastanud väga vähe alliteratsiooni võimalusi (*ma laulan üle mereje/---/ roheline Ruotsi vastu* on suhteliselt saamatu kujund. *17) Seega ei peegelda sõnade *roheline* ja *pruun* pruukimine regilaulus eesti keele arengut läbi paari-kolme sajandi.

Regilaulukeel ei ole vahetult samastatav kaasaegse argikeelega. Laulu kujund luuakse regilaulule omastest stereotüüpsetest fraasidest, mis kujunesid välja teatud ajajärgul ja arenesid sellelt pinnalt edasi vastavalt oma otstarbe säilimisele või muutumisele. Värvinimesid *must, valge, hall, punane* ja *sinine* kasutatakse tihti ning mitmekesisest seostes. 17. sajandil tuntud ja hilisemadki põhivärvinimed kohanesid regilaulukeeles jõudsamalt, kui neil oli varasem kasutuspiinas (vrd *hall*). Uued sõnad jäid kujundilt algelisteks (*roheline*).

Värvisõnad regilaulus erinevad üksteisest esinemissageduselt ning kujundilise mitmeplaanisuse poolest. Peamiselt 19. sajandil kogutud lauludes näeme esmapilgul vaid regilaulu ajateljelt üht - viimast tasandit. Jälgides värvisõnade kujunditausta, saavad nähtavaks ka teised tasandid. Mida sagedasem, väljaarenenum ja mitmekesisem on vaadeldav kujund, seda vanem ja tähenduslikum on see teiste kujundite seas.

Värvinimed regilaulu kujundis

Värvinimede kasutamine regilaulus allub selle üldiste ehitusvõtete loogikale. Regilaulu horisontaalseks teljeks on värsirida, vertikaalseks teljeks parallelism.

Regilaulu värsirida ei moodustu alati vabalt valitud sõnadest. Assotsiatsioone juhib sõna häälikuline koosseis - kõla. *18 Sõnad võivad olla kujunenud **püsivaiks allitereeruvaiks sõnapaarideks** *19 Ühildumine võib toimuda mitte ainult sõna vaid ka silbi tasandil. Näiteks *pä-silp* tingib alliteratsiooni: *kätte jäägu ohjaotsad,/ pähe päitsed punased; päev läks puudele (loodele) punane* *20).

Nagu sõnad värsireas (horisontaalteljel) nii ka värsid parallel ismirühmas (vertikaalsel teljel) alluvad teatud reeglitele. Tavaliselt rõhutatakse parallelismi meeolelu loovat funktsiooni. *21 Parallelismi saab mõista kui mõtte sünonüümset või varieeritud kordamist:

*Sinikirja linnukene,
sinikirja, siibakirja.
Loomine, ERIA 1 < Haljala.*

Regilaulu parallelism on struktuurilt siiski mitmekesisem ja keerukam. Matti Kuusi uurimus muinasaja eepiliste laulude stiilikihtidest näitab mh parallelismi aste-astmelist kujunemist. Lihtsamates ja algsemates parallelismides kordab teine värss peavärsi mõtet (*sinikirja linnukene - sinikirja, siiba kirja*). Juba teise stiilikihi parallelism sisaldab korrelatiivsust: peavärssi mahub vaid osa informatsioonist, tekivad küsimus-vastus parallelismid, loet elu-parallelismid jne. *22

Parallelismi esmaseks aluseks ei ole kunstikavatsuslikkus, vaid arhailise mõtlemise eripära - esitada üldine konkreetse kaudu. Seda loogikat kohtab rahvaluules üldisemaltki. *23 Disjunktiivsusest, mis selgitab näiliselt aoloogilisi lauseid, kirjutas Jaan Kaplinski. *24

*Tuli susi, suuri koera,
tuli karu, laia käppa,
laia käppa laanesta.
Kiskus minu kirju härja,
murdis minu musta härja,
ära sõi, sõge, mõlemad.
Härjad murtud, ERI II Vi 2 < Vaivara.*

Laulunäites on härgi kaks ja mõlemad murti maha. Kes murdis härjad kui tulijaid on laulu sõnutsi kaks, murdjaid üks. Disjunktiivne loogika seletab meile, et pole tähtis, kas tuli hunt või karu. Tähtis on see, et tuli kiskja.

Disjunktiivsuse kõrval on teisigi võimalusi üldmõistete otsimiseks. Näiteks selliste konjunktiivsete värsside puhul nagu *sinine, punane ja kuldne põõsas*, või *pilvel on hani punane, hanel on saba sinine*, pole loetelu detailid - paralleelsõnad - juhuslikud, vaid on täpselt ära määratud ning tähendavad koos midagi üldist. Värvinimedest on sellisteks paralleelsõnadeks näiteks *must - valge; valge - punane*, *25 silmahakkavaimad on *sinine* ja *punane*. Seda nii oma kasutusseoste mitmekesisuse kui ka esinemissageduse poolest. Tavaliselt on sellistel paralleelselt esinevatel värvinimedel laulu semantikas keskne roll. Just siit saame teada millest on jutt. On ootuspärane, et värvid informatsiooni andjatena on värsis va bamad sõnade heakõla- ehk alliteratsiooniseostest. *26 Vaatame näiteks pulmalauludesse kuuluvat veimede kiitust:

*ilusad sinised lõngad,
ilusad punased lõngad,
valged lõngad on vahela,
kenad kirjad keske'ela.
E 16378 (9) < Haljala.*

Kahes esimeses värsis on muutuvaks (dünaamiliseks) osaks värvid, kusjuures muu osa kordub sõnasõnalt. Alliteratsioon puudub. Kolmas ja neljas värss ei korda enam eelmisi, vaid sõnastuses tehakse väike pööre: *valged lõngad* ja *kenad kirjad* on *vahel, keskel*. Need ei ole sama üldised kui *sinised* ja *punased*, need on teiste seas. Ühtlasi näeme, et viimastes, semantiliselt vähemtäenduslikes värsiridades toimib alliteratsiooniline sõnaseos (*kenad - keskel; valged - vahel*).

Punast, sinist ja valget värvi seostati pulmas kaitsefunktsiooniga, mis on vajalik piirisituatsiooni ületamiseks, ühest sotsiaalsest staatusest teise minekuks, mis toimetatakse siirderiituse kaudu. *27 Näiliselt võivad sellised paralleelvärvid olla meeoleolu süvendavad nagu eeltoodud näites. Ometi on

kahe esimese värvi värvidel üldisem tähendus, see pole pelgalt konkreetne laulutekst. Kui pruut on vastuvõetav, siis on tema veimevaks *ilusad sinised lõngad, / ilusad punased lõngad...* Kui aga pruut ei meeldi, siis *siis siga sõrgund sinista, / hobu pursand punasta, / koer on kusnud kol lavetta.* *28 Samad värvid tähistavad vastupidist sõnumit. Värvet ei saa selles kontekstis vabalt asendada, sest need osutavad pulma lauludes piirisituatsioonile.

Lähedase struktuuriga on järgnev palve:

*Nüüd on lahti surmauksed,
ahilata surma-auad.
Tule nüüd, Marina, tubaje,
Püha Risti, põrmandalle,
leika sie sinine paela,
leika sie punane paela!
Nurganaine C. VK VI:2 1003*

Laulus kajastub lapse sünni ootus. Haud on lahti naisele - sünnitajale. Sünn ja surm on ühe koha peal. Tupp tulnud Marina (Maarja) päästis valla sinise ja punase paela - laps sündis ning ühtlasi sulgusid surmauksed. *Sinine* ja *punane* seostuvad siin verrega - elu ja surma, siin- ja sealpoolse märgiga. Sünni ja pulmades kohta käivaid väljendeid laiendatakse sageli ka surmale. *29 Sünn ja surm ei ole ainult bioloogiliseks, vaid ka kultuuriliseks piiriks, mida tuleb ületada siirderiituste abil. *30 Viimane näide on seega nii struktuurilt kui sisult eelmise - pulmalaulu veimede kiitmise ja -sarnane. Mõlemas kuju tatakse üleminekuriitust.

Eeltoodud näites täiendasid värvid üksteist paralleelvärssides, kuid neid võidi reastada ka nähtusi eristavaiks:

*üks oli sinine põesas,
teine on punane põesas,
kolmas kullakarvaline.
Loomine. ERIA 1 < Haljala.*

Ka "Loomislaulu" lähemal vaatlemisel selgub, et *sinise-punase-valge (kuldse)* paralleelismiseos ei ole juhuslik. Värvet ei asendata või kui seda tehakse, siis viitab see kas traditsiooni lokaalsetele eri joontele või regilaulu uuematele kihtidele. *31

Paralleelismirühmades kasutatud sõnadele on rohkem või vähem omane see, et nad tähendavad koos olles midagi muud kui üksikult esinedes. *32

Kindlasti ei ole *sinine, punane* ja *valge* või *kuldne* lihtsalt meeolelu väljendav luulepilt, mida võiks sõnastada teisiti, ilma et sisu muutuks. Kui võtta üks neist ära, ei ole enam sama tervikut. Teisisõnu: muna koosneb koorest, munavalgest ja rebust. Kui üks neist kolmest ära võtta, ei ole enam sama tervikut - muna. Pole juhuslik muna kujundi/objekti sagedane esinemine maailma loomismüütides. Selle paralleelismiseose puhul saame rääkida loogikast, kus üksikosade loetelu - konkreetsus - annab üldmõiste, milleks on piirisituatsioon: piir siin- ja sealpoolse vahel, piir päeva ja öö vahel, piir sotsiaalsete staatuste vahel

Mis alusel võis laulikl kujuneda *sinise-punase-valge (kuldse)* parallelism abstraktse piiri mõiste kujundlik-konkreetses?

Regilaulu värvikujund - tegelikkuse metafoor

1980. aastate alguse ajakirjandust läbinud värviteema sai tõuke arvamused rahvaluule värvimaailma kohta. *33 Mikk Sarv väitis, et punane seostub regilaulus elujõu ja tugevusega, sinine vastandub sellele nõrkuse ja haigusega. Samas on sinine ka kauguse ja hajuvuse värv. Sinine ja punane üheskoos seostub üleloomulike võimete ja jõuga. Sinine ja kollane koos tähistavad passiivsust, nõrkust ja surma. *34 Kahtlen selles, kas saame neid värve pidada sellisteks sümboliteks. Regilaulu puhul ei saa alati rääkida ühesest värvisümboliteks, sest sõnadel on poeetiline funktsioon ja need saavad oma ainulise tähenduse kontekstis. St kõik "punased" ei tähista täpselt ühte ja sama. Pean õigustatuks nende tähelepanekut, et värvid regilaulus üksikult tähendavad midagi muud, kui paralleelvärssidesse koondatult.

1980. aastatel võrdles Mauno Koski oma värvinimede monograafias mh *punase* tähendusi karjala, soome, ingeri ja eesti regilauludes. Karjala lauludes seostub *punane* (mis ei ole seal põhivärv) sõnaga *puri/ purjetama (punainen pursi; purjehti punaista merda*. *35 Värs on levinud eesti lauludeski *purjetan punasta merda*. Taas näeme regilaulu omadust kujundada ja kasutada alliteratsioonilisi stereotüüpeid sõnapaare. Need ei ole mitte sümbolid, vaid kujundid, mis saavad kontekstis uusi tähendusi. Nende aluseks võib olla mingi ülekandeline aspekt, pärit ümbritsevast loodusest või usundilisest maailmapildist. Üheks regi lauluomaseks kujundimotiiviks on vihmapiilv, millel on punane hani ja kellel omakorda on saba sinine (näiteks laulutüübid "Neli neidu", "Kulla põlemine", "Lähme loojale loole", "Pilves veepisarad").

*Tõi tema pilved tullessa,
tõise pilve minnessaa.
Pilvel on puhas purje,
purjel on hani punane,
hanil on saba sinine,
saba peal on saksa süngi.
Pilves veepisarad. ERIA 427 < Maarja-Magdaleena (1888).*

*Tooge pilved tullessa,
vikerkaari kaasassagi.
Pilves on veepisarad,
vikerkaares purjed suured.
Purjes on hani punane,
hane saba on sinine,
saba peal on saksa süngi.
Kulla põlemine. H II 10, 34 (25) < Kadrina (1889).*

Motiiv on tuntud üle maa ja ei seostu niivõrd kindla laulutüübiga, vaid märkimisväärse hulga kosjamotiividega. Mauno Koski seostab *sinise-punase* parallelismi vikerkaarega. *36

Kas *sinise-punase* parallelism regilaulu kujundis märgib vikerkaart?

Vikerkaart on muuhulgas peetud kahe maailma - siin- ja sealpoolsuse ühenduseks. Virve Sarapik järeldas vikerkaare usundi lis-mütoloogilistest kujutelmadest, et rahvausundis domineerib vikerkaare kuju - kaar, köis, ammukaar, sild, vöö. Üllatavalt vähe mainitakse vikerkaarega seoses värve, kusjuures tänapäevast kujutlust vikerkaare seitsmest värvist ei kohta me kusagil. Samas viidatakse eesti rahvaluule teistes liikides - mõistatustes ja lauludes - vikerkaare sinisele ja pu nasele värvile. V. Sarapik kahtles, kas regilaulus nii levinud sõnaparallelismi nagu seda on *sinine-punane* võib mõista siiski vikerkaarena, kuigi näiteid selle tõestuseks leidub. *37

Võib nõustuda Virve Sarapiku väitega, et ei saa absolutiseerida *sinise* ja *punase* parallelismi seotust vikerkaare kujutamise regilaulus, kuigi vikerkaar on selles kujutelmadereas olemas. Üldisem mõiste (ka vikerkaarest) on ikkagi *piir*. Vikerkaare motiivi erijooned, võrreldes teiste analoogsete *sinise* ja *punase* parallelismidega on esmalt alliteratsioonilise sõnapaari *puri - punane* olemasolu ning asjaolu, et puudub kolmas värv; ja see, et värvisõnade reastuses on eelistatud peavärsis järjekorda *punane*, parallelvärsis *sinine*, mitte vastupidi.

Vikerkaare kujutamine kahe värvi abil kõneleb regilaulu parallelismi loogikast: siin saab asendada üldmõistet (vikerkaar) selle osade nimetamise kaudu. Ja nendeks osadeks, mis hõlmab loendina kogu tervikmõistet võivad olla värvid: sinine ja punane poolus tervikvärvireas.

Looduse ja taevakaarega (silmapiiriga) seondub *sinise-punase* parallelism ka martide teekonna-kirjelduses, kus mart on tulnud kaugelt:

*ümber see ilma ümara,
kaugelt see kuu kumera,
päält see päiva punase,
tagant taevaje sinise.*
RKM I 20, 258 (2) < Paistu (1915).

Sellele motiivile on iseloomulik esmalt alliteratsiooniline sõnapaar *päev-punane* ning taas gradatsiooni alustamine parallelismi tugevamast liikmest - *punasest*. Näiliselt nii poetiline looduspilt ei ammendu sõnumiga ilusast looduspildist. Tekst ise vihjab sealpoolsusele. Kui mardi- ja kadrilaulude teekonnakirjeldusi sihipäraselt jälgida, on nende tekstide usundiline taust ilmne. Mardilaulude teekonnakirjeldustes on Ülo Valgu uurijasõelale jäänud *kuld-hõbe-vask* parallelism kui märk eba-maisest teekonnast. *38 Teistes lauludes, tõdeme koos Ülo Valguga, on ühes ja samas funktsioonis kasutatud erinevaid sõnastusi, näiteks ka *sinise-punase* parallelismi vaeslapselaulus, kus orb pöördub kadunud ema poole sõnadega:

*Minu hella eidekene,
siruta sinine longa,
poeta punane longa,
keera kullakarmeline,
tõmma tütar taeva_aie /---/.*
Tõmba tütar taevasse. ERIA 3394 < Haljala (1891).

Kolme värvi tüüpilise parallelismi gradatsioon algab *sinisest* ja lõpeb *kullaga*. Samasugune värviparallelism on iseloomulik "Loomislaulule":

*Lind, kirju linnukene,
lendas meie kopli peale.
Meie koplis kolme põesast:
üks oli puu sinine põesas,
teine puu punane põesas,
kolmas kullakarvaline.
Põlgas see sinise põesa,
põlgas see punase põesa,
hakkas kulda armastama.
Erl I Vi 21 < Kadrina.*

"Loomislaulu" *sinise-punase-kuldse* parallelismis on enamik uuri jaid seadnud esiplaanile poeetilisuse. Loomislaulu muutumisest naiselikuks lüürikaks räägib Onni Okkonen. [*39](#) Kaarle Krohn kirjutab regilaulu värvilistest põesastest kui looduskujundist: *On ollut auringonlaskun aika, jolloin punainen, sininen ja keltainen väri on vaihdellut sekä taivalla että heijastuksena maan pinnalla.* [*40](#) Eelöeldut seostatakse neidude unistuste ja luulendustega kiigel. Müütilisuse kadumisest ja loodusluulendusest 19. sajandil kogutud "Loomislauludes" kõneleb ka Ingrid Rüütel. [*41](#)

Teisiti lähenevad probleemile Mikk ja Tõnn Sarv. Nemad seletavad kolme värvi tähendust muutumise ja paigalseisu vaheldumisena. "Loomislaulu linnukene põlgas ära sinise ja punase põösa," loeme Mikk ja Tõnn Sarve kirjutisest. "Ta hakkas armastama kuldset põösast - päikese, pöörase venna, liikumise ja muutumise võrdkuju." [*42](#)

Tõdegem koos kõigi autoritega, et "Loomislaul" on palju muutunud ja 19. sajandi repertuaaris on tal tugev lüürilis-meeleoluline koloriit, kuid selle peidust on võimalik näha müütilise ja usundilise tasandi piirjooni.

"Loomislaulu", pulmalaulude, ka vaeslapselaulude tunnuslikeks erijoonteks on rõhuasetuse puudumine alliteratsioonilistele sõnapaaridele; paralleelsõnadest värvinimed tulevad värsis esile ja annavad tekstile üldisema (usundilise) tausta; gradatsioon parallelismirühmas algab parallelismi nõrgemast liikmest - *sinisest*; lauldakse kolmest värvist - sinisest, punasest ning kuldsest.

Sinise-punase parallelismi üheks allikaks on looduselamused, kusjuures sellele on omistatud usundiline tõlgendus. Vikerkaar, silmapiir, päikeseloojang (piir päeva ja öö vahel) - need nähtused on ühelt poolt visuaalselt tajutavad ja seostuvad värvielamustega. Teisalt on need elamused ka sakraalse maailma peegelduseks, sõnumiks teispoosusest. [*43](#) Neid kujutelmid on nii looduses kui ka usundilises maailmapildis seostatud piiri mõistega. *Sinise-punase* parallelism seondub piiriga

looduses ning ka pöördemomentidega inimese elus. Punase ja sinise värvipaari (mitte üksikult esineva värvi!) ulatuslikust sümboolikast eri kultuurides on kirjutanud Leopold Schmidt. Tema arvates saab värvipaari ja sageli sellele lisanduva kolmanda värvi sümboolikast rääkida seoses mitmete Euroopa riikide lipuvärvidega; alates 15. sajandist on näiteid Euroopa rõivamoest, mille abil eristatakse mehi ja naisi, poisse ja tüdrukuid. Autor jõuab kahe olulise aluspõhjani selle nähtuse kirjeldamisel. Esiteks selleni, et tähenduslik mõju on nimelt värvipaaril (-grupil), mitte üksikul värvil. [*44](#) Teiseks selleni, et *sinise-punase* kasutamisel pulmakombestikus (näiteid üle Euroopa) on juured kaugel minevikus (autor esitab näiteid lisaks Euroopa kultuuridele Vanast Indiast). Sellel värvipaaril on sümboolne imejõud (kaitsefunktsioon) ning naist ja meest kui kaht erinevat, ent ometi inimesena kokkukuuluvat tegelast eristav funktsioon. [*45](#) See tasand on metafoorsem looduspiiri märkivast tasandist.

Laulu aluseks on loodus ja materiaalne maailm tervikuna. Kuid sealhulgas on tähtis, kuidas kultuuris tõlgendatakse ümbrust. Maailmanägemused ja tähenduste ülekanded (näiteks vereohvri asendamine punase [*46](#) lõngaga) kuuluvad kultuuri valda. Tähelepanuväärne on veel üks seik: näited kipuvad olema pärit Põhja-Eestist. Aga ega ometi ainult seal olnud taevas ja maa päikese-loomangul täis sinist, punast ja kuldset valgust! Tõesti mitte. Näidete koondumist Põhja-Eesti lauludesse ei ole kindlasti juhuslik. Just sealsele traditsioonile on iseloomulik järjekindel *sinise-punase* parallelism, mis tugineb Põhja-Eesti regilaulude tunnuslikule eripärale hoida alal varem lauldut, vastukaaluks Lõuna-Eesti improvisatsioonilisusele. [*47](#)

Värvisõnade kasutamine selliste kujutelmade sõnastamisel on ootuspärane kolmel põhjusel. Need on sellistena nähtavad-tajutavad reaailmas. Teiselt poolt on regilaulu keelele omane üldmõistete moo dustamine konkreetse - nähtuste osade - loetlemise kaudu. Kolmandaks - nii olid sõnastanud oma laulud selle maanurga laulikud juba enne meid. Loodus, usund, elamus, kujund - sellepärast on *piir* regilaulus *sinine* ja *punane* ühel ja samal ajal.

*Kuu sealt tõuseb soost sinine,
soost sinine, maast punane . . .* [*48](#)

Kasutatud allikad

Käsikirjad

Eesti Rahvaluule Arhiivi rahvalulude käsikirjaline kogu (H = Hurt; E = Eisen; RKM = Riiklik Kirjandusmuuseum; tüpoloogiliselt korraldatud regilaulu koopiade mapp nr. 73).

Jaago, Tiiu. *Loengud regilaulu värvidest*. Käsikiri autori valduses.

Jaago, Tiiu. *Loengud "Rahvalaul I"*. Käsikiri autori valduses.

Roll, Tiiu. *Epiteet eesti regivärsilises rahvalaulus*. Väitekirj filoloogiateaduste kandidaadikraadi taotlemiseks, Tartu 1990. Käsikiri TÜ Teadusraamatukogus.

Trükised

- Allik, Jüri. Värvitaju, värvinimetused ja värvisümboolika. *Looming*, nr 3, 1982, 378-384.
 ERI = *Eesti rahvalulud*. I-II. Tartu 1926-1932.
 ERIA = *Eesti rahvalaulud*. Antoloogia I:IV. Tallinn 1969-1974.
 Eliade, Mircea. Sakraalne ja profaanne. *Vikerkaar*, nr 4-12, 1992. (M. Eliade. *The Sacred & the Profane. The Nature of Religion*, 3. tr. San Diego, New York, London 1987).
 Hattenhauer, Hans. *Euroopa õiguse ajalugu* I. Tartu 1995.
 Järs, Anu. Selge meele ja targa mõistusega. *Pro Ethnologia*. 3, Tartu 1995, 122-131.
 Kaplinski, Jaan. Parallelismist lingvisti pilguga. *Keel ja Kirjandus*, nr 3, 1972, 132-145.
 Kolk, Udo. Värsisisesed vormelid eesti regivärsilises rahvalaulus. *TRÜ Toim.* 117. Tartu 1962, 71-152.
 Koski, Mauno. *Värien nimitykset suomessa ja lähisukukielissä*. Savonlinna 1983.
 Krohn, Kaarle. *Kalevalankysymyksiä*. II, Helsinki 1918
 Kuusi, Matti. Kalevalaisen muinasepiikan viisi tyylikautta. *Kalevalaseuran vuosikirja* 37. Porvoo 1957, 109-128.
 Laugaste, Eduard. Eesti regivärsi struktuuri küsimusi. *TRÜ Toim.* 117. Tartu 1962, 25-70.
 Laugaste, Eduard. *Eesti rahvaluuleteaduse ajalugu*. I. Tallinn 1963.
 Laugaste, Eduard. Sõnaalguline ja sisealliteratsioon eesti rahvalauludes. *TRÜ Toim.* 234. Tartu 1969, 3-356.
 Okkonen, Onni. Maailmansynty-runno. *Kalevalaseuran vuosikirja*. 1, 1921, 123-137.
 Parmasto, Erast. Mitmevärviline maailm. *Looming*, nr 3, 1982, 375-377.
 Richter, Elisabeth. Mõningaid arhailisi jooni Setu matusekommetes. *Läänemeresoomlaste etnokultuurilisi küsimusi*. Tallinn 1982, 96-100.
 Roll, Tiiu. Värvinimetused ja nende kujundiline osa regivärsilises pulmalaulus. *TRÜ Toim.* 699. Tartu 1985, 34-58.
 Roll, Tiiu. Regilaulu epiteedi analüüsi võimalusi. *TÜ Toim.* 943. Tartu 1992, 61-65.
 Rätsep, Huno. Läänemeresoome värvimaailm. /Retsensioon Mauno Koski monograafia Värien nimitykset&ldots;/. *Keel ja Kirjandus*, nr 1, 1985, 58-59.
 Rüütel, Ingrid. Muistne "Loomislaul" eesti uuemas rahvatraditsioonis. *Paar sammukest eesti kirjanduse uurimise teed*. VI. Tallinn 1969, 102-132.
 Rüütel, Ingrid. Kihnu pulmakombed - juured ja suundumused. *Rahvausund tänapäeval*. Tartu 1995, 328-354.
 Sarapik, Virve. Vikerkaar, värv ja teadusmütoloogia. *Eksperimentaalne foloristika*. Tartu 1993, 49-59.
 Sarapik, Virve. Valge ja must. *Pro Foloristica II. Loomine*. Tartu 1994, 37-46.
 Sarapik, Virve. Valge ja must. *Keel ja Kirjandus*, nr 11, 1994, 641-649.
 Sarv, Mikk & Tõnn. Loomise lugu. *Eesti Loodus*, nr 7, 1979, 449-452.
 Schmidt, Leopold. *Volksglaube und Volksbrauch*. Berlin 1966.
 Sutrop, Urmas. Eesti keele põhivärvinimed. *Keel ja Kirjandus*, nr 12, 1995, 797-808.
 Sutrop, Urmas. Värvisõnad: ääremärkusi Taani hindamisraamatu Eestimaa lehtede kohta. *Keel ja Kirjandus*, nr 4, 1996, 225-229.
 Sutrop, Urmas. Eesti keele värvusõnavara arengu põhijooni. *Keel ja Kirjandus*, 10, 1996, 661-674.
 Valk, Ülo. Eesti mardilaulude usundilisest taustast. *Rahvausund tänapäeval*. Tartu 1995, 471-478.
 VK = *Vana Kannel*. VI:1 ja 2, Haljala. Tallinn 1989.
 Viires, Ants. Eestlaste värvimaailmast. *Keel ja Kirjandus*, nr 6, 1983, 290-302.
 Värvid, arvud, kujundid esivanemate maailmapildis. *Looming*, nr 11, 1981, 1600-1608.
 Weber-Kellermann, Ingeborg. *Landleben im 19. Jahrhundert*. 2., täiend. tr. München 1988.

Kommentaarisid ja viited

1 ERIA 6446 < Haljala.

2 ERIA 2759 < Otepää.

3 ERIA 335 < Mustjala.

4 Tiiu Roll. Värvinimetused ja nende kujundiline osa regivärsilises pulmalaulus. *TRÜ Toim.* 699. Tartu 1985, 34-58.

5 KM ERA tüpoloogiliselt korraldatud regilaulude koopiade mapp nr.73; Tiiu Jaago, Loengud regilaulu värvidest. Käsikiri autori valduses.

6 KM ERA tüpoloogiliselt korraldatud regilaulude koopiade mapp nr.73; Tiiu Jaago, Loengud regilaulu värvidest. Käsikiri autori valduses.

7 Urmas Sutrop. Eesti keele värvussõnavara arengu põhijooni. *Keel ja Kirjandus*, nr 10, 1996, 661-674.

8 17. sajandil hakkas seni rohelist värvi märkiv sõna *haljas* taanduma uue sõna - *roheline* - ees (Urmas Sutrop. Värvissõnad: ääremärkusi Taani hindamisraamatu Eestimaa lehtede kohta. 226. *Keel ja Kirjandus*, nr 4, 1996, 225-229).

9 Näiteks *Eesti rahvalaulude antoloogia* 772 laulu 37 erineva värvinime seas *lillat* ja *roosat* ei ole.

10 Näiteks *Eesti rahvalaulude antoloogia* 772 laulus esineb *haljas* kümnes laulus: *haljas* on -heiv-: mõök (ERIA 7; 168), hagu (ERIA 21, 768) ja hõbe (487); ja lehtes puud: kask ja haab või tarkav oras (ERIA 474, 486, 495; 460, 461). Parallelsõnadeks on metallid (kuld, hõbe) või läikiv kard, aga mitte värvid.

11 Urmas Sutrop. Eesti keele värvussõnavara arengu põhijooni, .670. *Keel ja Kirjandus*, nr 10, 1996, 661-674.

12 Huno Rätsep. Läänemeresoome värvimaailm, 58 *Keel ja Kirjandus*, nr 1, 1985, 58-59.

13 Värvinimed tulevad keelde reeglina seda värvi objekti kaudu. Põhivärvnimi saab olla siiski üldisem mõiste, mille kasutusala ei ole piiratud teatud objektidega (Urmas Sutrop. Eesti keele põhivärvinimed. *Keel ja Kirjandus*, nr 12, 1995, 797-808).

Nii *halli* kui ka teiste eesti keele värvinimede kujunemisel peab Ants Viires. (*Eestlaste värvimaailmast*, 291 j. *Keel ja Kirjandus*, nr 6, 1983, 290-302) üheks oluliseks teguriks loomade eristamist värvi järgi. Seda väidet toetab *hall*, mis märgib kõigis eesti murretes halli hobust. *Hall* kujunes põhivärvinimeks Põhja-Eesti murrete mõjul. Stahli gram matikas 1637.a. on *hall* esitatud värvinimena, siis Gutsloffi lõunaeesti grammatikas 1648. a. on samas positsioonis *hahk-sõna*, *hall* seondub siin piiratud mõisterühmaga - hallid juuksed (Mauno Koski. *Värien nimityk set suomessa ja lähisukukielissä*. Savonlinna 1983, 175).

Ants Viirese seisukohta värvinimede päritolu ühest olulisest tegurist toetab ka *punase* kasutuselevõtt kolmtuhat aastat tagasi *vereva* asemel, mis taas seostub looma karva värvusega. "Et sõna *-puna /---/* tähendus oli varem "karv", siis on küllalt tõenäoline, et asendus *verev - punane* nihutas mõiste *punane* fokaalpunkti pruunika (hallika) spektriosa poole. Võrdluseks võib tuua eesti punast tõugu karja, punased lehmad, kes tegelikult on ju punakaspruunid." (Urmas Sutrop. *Eesti keele värvussõnavara arengu põhijooni*. 667. *Keel ja Kirjandus*, nr 10, 1996, 661-674.)

14 Näiteks ERIA 69 < Koeru ja ERIA 119 < Jõhvi.

15 ERIA 759 < Hanila.

16 ERIA laulutüüp 1351. Kust saks saapad saanud - ühes varian dis (laul nr 2796) on värsid: *Kust sai kubjas kuue selga,/ aidamees sai halli vati, /kilter Peeter kirju vesti /---mõisaproua pruuni kleidi - / kui põleks vaemud vaeva näinud,/ teopoisid tööda teinud!* < Jüri. See on seni ainus regilaulunäide, kus ma olen kohanud sõna *pruun*. Teistes selle tüübi variantides sama sõnastust ei ole. Laul on üles kirjutatud 1891.a. Näeme, et sõna *pruun* oli keeles olemas, kuid regilauluomaseks see ei kujunenud.

17 ERIA 241 < Kuusalu. Kolm statistikatabelis näidatud *roheline* kasutust pärinevad sellest laulust ja seostuvad sõnaga *Rootsi*; ülejäänud kaks *roheline* kasutust on seotud sõnaga *roosiline* (*Soitsin teeda tippilista,/ rohelist, roosilista,/ maada marjavarsilista* - ERIA 78 < Kuusalu). Mõlemad seosed on võimendatult alliteratsiooni lised ja kujundiliselt üheplaanilised, mis kõneleb selle kujundi arengu al gusest ja viimistlematusest (vt. lähemalt regilaulu kujundi arengu skeemi: Ju han Peegel, Riivamisi regivärsist. *Keel ja Kirjandus*, nr 6, 1991, 321-333).

18 Eduard Laugaste statistiline uurimus regilaulu algriimist näitab, et allitereeruvate sõnade arv jääb 70-77% vahele. - Eduard Laugaste. Sõnaalguline ja sisealliteratsioon eesti rahvalauludes, .93. *TRÜ Toim.* 234. Tartu 1969, 3-356.

19 Eduard Laugaste. Eesti regivärsi struktuuri küsimusi, .27. *TRÜ Toim.* 117. Tartu 1962, 25-70; Udo Kolk. Värsisisesed vormelid eesti regivärsilises rahvalaulus, .76 j. *TRÜ Toim.* 117. Tartu 1962, 71- 152.

20 Tiiu Roll. *Epiteet eesti regivärsilises rahvalaulus*. Väitekirj filoloogiateaduste kandidaadikraadi taotlemiseks. Tartu 1990, 150-152. Käsikiri Tartu Ülikooli Teadusraamatukogus.

21 Eduard Laugaste. Eesti regivärsi struktuuri küsimusi, 32-50. *TRÜ Toim.* 117. Tartu 1962, 25-70.

22 Matti Kuusi. Kalevalaisen muinasepiikan viisi tyylikautta. *Kalevalaseuran vuosikirja*. 37. Porvoo 1957, 109-128.

23 Vt näiteks Hans Hattenhauer. *Euroopa õiguse ajalugu I*. Tartu 1995, 27-33; Anu Järs, Selge meele ja targa mõistusega. *Pro Ethnologia* 3. Tartu 1995, 122-131.

24 Jaan Kaplinski. Parallelismist lingvisti pilguga, 135-136. *Keel ja Kirjandus*, nr 3, 1972, 132-145.

25 Tiiu Roll. Värvnimetused ja nende kujundiline osa. *TRÜ Toim.* 699. Tartu 1985, 34-58.

26 Tiiu Roll. Regilaulu epiteedi analüüsi võimalusi. *TÜ Toim.* 943. Tartu 1992, 61-65.

27 Vt näiteks Ingrid Rüütel. Kihnu pulmakombed - juured ja suundumused, 331-334. *Rahvausund tänapäeval*. Tartu 1995, 328-354; Leopold Schmidt. *Volks Glaube und Volksbrauch*. Berlin 1966, 94-95; Tiiu Roll. Värvnimetused ja nende kujundiline osa ... *TRÜ Toim.* 699. Tartu 1985, 34-58.

28 H II 9, 211 (9) < Haljala ja EÜS XI 838 (42) < Haljala. Vt ka *Vana Kannel VI:2*: 906. *Tänu veimede eest*; 908. *Veimede kiitmine* ; 909. *Kas need mõned annid!*; Tiiu Roll. Värvnimetused ja nende kujundiline osa ..., 44-45. *TRÜ Toim.* 699. Tartu 1985, 34-58.

29 Leopold Schmidt. *Volks Glaube und Volksbrauch*. Berlin 1966, 95-96.

30 Mõned näited sinise ja punase metafoorsest kasutusseosest tavan dis. Johann Arnold von Brand (1647-1691) kirjeldab Lõuna-Eesti matusekommete osa, kus sinised ja punased lõngad seotakse puu külge. (Eduard Laugaste. *Eesti rahvaluuleteaduse ajalugu I*. Tallinn 1963, 78.)

"Punane lõng, mis seoti matuste ajal puuokstele, oli kadunu auks ohver datud looma sümboliks. Selle kombetalituse algeid tuleb otsida ida poolt, val gasoomlaste, konkreetsemalt maride juures, kellel taoline ohvirituaal säilis eriti kaua. /---/ Püüe asendada laostavad vereohvrid sümboolse ohvriga tärkas maridel alles 19. sajandi lõpul ja 20. sajandi algul." (Elisabeth Richter. Mõningaid arhailisi jooni Setu matusekommetes. *Läänemeresoomlaste etnokultuuri küsimusi*. Tallinn 1982, 96-100.)

"Uig on valge, eest punasest ja sinisest lindist sikk-sakk-kaunistusega kõrge, koonusekujuliselt pähe asetatud valge rätt, mille all oli tavakohaselt väike valge tanu ja selle peal valge tikitud linik. Selline maagiline kol marv pidi veelgi tugevdama kaitset kurja silma ja nõiduse vastu./---/ Ornamentikas ja kogu nooriku rõivastuses domineerib punane värv, mida Kihnus peetakse nooruse ja rõõmu värviks. Punasetriibulist nn. *punast kõrti* kannavad praegugi tüdrukud ja noored naised ka argipäeval, vanemad naised aga üksnes pidulikel juhtudel. Isegi siis, kui peres on lein ja naine kannab musta leinakõrti, peab ta pulma minnes panema selga nn sinise seeliku, milles on ka natuke punast, muidu võivat noorikule midagi halba juhtuda. /---/ Pruut pani *poolpunase* /ühe-kahe laia sinise triibuga seelik, mida kannavad keskealised naised/ kõrdi esmakordselt selga esimesel pulmapäeval kodust lahkudes või kirikusse laulatusele minnes, mis võis toimuda juba enne pulmi. Noorikuks ehtimisel vahetas ta selle pu nase kõrdi vastu, mis kuulub noorikutanu juurde. Halba vältida ja tõrjuda püüdva kaitse-, tõrje- ja ennetusmaagiaga seotud kombed ja laulud on nüüd lõppenud." (Ingrid Rüütel. Kihnu pulmakombed - juured ja suundumused, 333-334; 340-341. *Rahvausund tänapäeval*. Tartu 1995, 328-354).

Pruudi riietuse värvidest, eriti sinise ja punase värvi osast selles vt ka Ingeborg Weber-Kellermann. *Landleben im 19. Jahrhundert*. 2., täiend. tr. München 1988, 66; Leopold Schmidt. *Volks Glaube und Volks brauche*. Berlin 1966, 94.

31 Ingrid Rüütel. Muistne "Loomislaul" eesti uuemas rahvatraditsioonis. *Paar sammukest eesti kirjanduse uurimise teed*. VI. Tallinn 1969, 102-132; Tiiu Roll. *Epiteet eesti regivärsilises*

rahvalaulus. Väitekiri filoloogiateaduste kandidaadikraadi taotlemiseks. Tartu 1990, 131-140. Käsikiri Tartu Ülikooli Teadusraamatukogus.

32 Näiteks *kui saan alla musta mulla, / valge laudade vahele*; võib esineda ka teises sõnastuses: *kui saan alla halli mulla, / valge laudade vahele*. Värsirida võib allitereeruvaid sõnapaare muuta (*musta mulla; alla halli*). Kõnesolev *sinise-punase* ühendus on lahutamatu; värsirea tasand on nõrgem ja see parallelismi ei muuda.

33 Mikk Sarv & Tõnn Sarv. Loomise lugu. *Eesti Loodus*, nr 7, 1979, 449-452; Värvid, arvud, kujundid. Esivanemate maailmapildist. *Looming*, nr 11, 1981, 1600-1608; Erast Parmasto. Mitmevärviline maailm. *Looming*, nr 3, 1982, 375-377; Jüri Allik. Värvitaju, värvinimetused ja värvisümboolika. *Looming*, nr 3, 1982, 378-384.

34 Värvid, arvud, kujundid. Esivanemate maailmapildist, 1601-1602. *Looming*, nr 11, 1981, 1600-1608.

35 Karjala laulus võib *punane* ja sellega seonduvad motiivid olla arhaismid või fennismid (Mauno Koski. *Värien nimitykset suomessa ja lähisukukielissä*. 70-71. Savonlinna 1983, 64-97).

36 Mauno Koski. *Värien nimitykset suomessa ja lähisukukielissä*. 72. Savonlinna 1983, 64-97.

37 Virve Sarapik. Vikerkaar, värv ja teadusmütoloogia. *Eksperimentaalne foloristika*. Tartu 1993, 54-55.

38 Ülo Valk. Eesti mardilaulude usundilisest taustast. *Rahvausund tänapäeval*. Tartu 1995, 471-478.

39 Onni Okkonen. Maailmansynty-runo. 133-134. *Kalevalaseuran vuosikirja*. 1, 1921, 123-137.

40 Kaarle Krohn. *Kalevalankysymyksiä II*. Helsinki 1918, 19-20.

41 Ingrid Rüütel. Muistne "Loomislaul" eesti uuemas rahvatraditsioonis. *Paar sammukest eesti irjanduse uurimise teed VI*. Tallinn 1969, 102-132.

42 Mikk ja Tõnn Sarv. Loomise lugu. 452. *Eesti Loodus*, nr 7, 1979, 449-452.

43 Vt lähemalt Mircea Eliade. Sakraalne ja profaanne. *Vikerkaar*, nr 4-12, 1992.

44 Võrdle esitatut Jüri Alliku seisukohaga: Allik eraldab iseseisvate nähtustena värvitaju värvide nimetamise ja värvisümboolika. Värvisümboolikat kasutatakse palju, kuid selle universaalsus ei seisne kindla värvi ja vastava nähtuse kokkuvii mises (põhimõttel: sinine tähendab avarust), vaid põhimõttes: kui üht vastandlikest nähtustest väljendatakse ühe värvi abil, siis teist teise värvi abil. See teebki värvisümboolikas oluliseks värvipaari (Jüri Allik. Värvitaju, värvinimetused ja värvisümboolika, 384. *Looming*, nr 3, 1982, 378-384).

45 Leopold Schmidt. *Volks Glaube und Volksbrauch*. Berlin 1966, 89-99.

46 Siinjuures on märkimisväärne, et üks punast märkivaid põhivärvinimesid *verev* on tuletatud

verest ja et Lõuna-Eesti murretes see jäigi põhivärvinimeks (Urmas Sutrop, Eesti keele värvussõnavara arengu põhijooni. *Keel ja Kirjandus*, nr 10, 1996, 661-674).

47 Tiiu Jaago loengud *Rahvalaul I*. Käsikiri autori valduses.

48 ERIA 747 *Mõistatuslaul* < Kadrina. Kuid tõusta, soost si nine, soost sinine, maast punane võib ka päev - ERIA 751 < Ambla.

Ka regilaulu meetrilise pildi teisenemine võib muuta värvisõnade kasutust laulus (*sini-* asemel *siidi-* puhttrohheilise värsimõõdu puhul), kuid hetkel jääb see vaateväljast kõrvale.